

Utbildningsutskottets yttrande 2020/21:UbU2y

Riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen

Till konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet beslutade den 10 september 2020 att ge övriga utskott tillfälle att senast den 3 november 2020 yttra sig över de gjorda iakttagelserna i en promemoria om uppföljning av riksdagens tillämpning av subsidiaritetsprincipen som upprättats inom konstitutionsutskottet.

Konstitutionsutskottets uppföljning omfattar de subsidiaritetsprövningar som genomfördes i riksdagen, dvs. ledde till beslut antingen i ett utskott eller i kammaren, den 1 januari–31 december 2019. Även det samlade utfallet av tidigare subsidiaritetsprövningar uppmärksammas.

Utbildningsutskottet redovisar i yttrandet sina kommentarer och bedömningar med anledning av konstitutionsutskottets frågor och iakttagelser.

Utskottets överväganden

Bakgrund

Subsidiaritetsprövning

Lissabonfördraget trädde i kraft den 1 december 2009. Sedan dess har riksdagen enligt 9 kap. 20 § andra stycket riksdagsordningen (RO) i uppgift att pröva om ett utkast till lagstiftningsakt strider mot subsidiaritetsprincipen. Prövningen utförs av utskotten i riksdagen. Konstitutionsutskottet ska enligt 7 kap. 8 § RO följa detta arbete och en gång om året meddela kammaren sina iakttagelser.

Under 2019 subsidiaritetsprövade utbildningsutskottet tre utkast till lagstiftningsakter från kommissionen. De utkast som prövades var:

- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om bestämmelser för att möjliggöra en fortsättning av pågående rörlighet i utbildningssyfte inom programmet Erasmus+ i samband med Förenade kungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen COM(2019) 65.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets beslut om ett strategiskt innovationsprogram för Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) 2021–2027: en ökad innovationsförmåga för Europa COM(2019) 330.
- Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska institutet för innovation och teknik (omarbetning) COM(2019) 331.

Utskottet ansåg att utkasten inte stred mot subsidiaritetsprincipen, vilket meddelades kammaren genom protokollsutdrag.

Konstitutionsutskottet

Konstitutionsutskottet har i uppföljningen av 2019 års subsidiaritetsprövningar beslutat att efterfråga övriga utskotts eventuella kommentarer till och bedömningar av de iakttagelser som översänts till utskotten i form av en promemoria daterad den 10 september 2020. Konstitutionsutskottet önskar särskilt följande kommentarer och bedömningar från övriga utskott:

1. En kommentar om det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2019 jämfört med 2018 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande.
2. En samlad bedömning av i vilken utsträckning utrymmet för nationella åtgärder på olika politikområden inom utskottets beredningsområde minskat till följd av utkast till lagstiftningsakter från EU som subsidiaritetsprövats av utskottet sedan Lissabonfördraget trädde i kraft

samt hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen.

3. En kommentar till kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen.
4. Kommentarer om i vilken utsträckning utskottet använder sig av IPEX, kontakter med riksdagens representant vid EU:s institutioner eller om utskottet haft några kontakter med sina motsvarigheter i andra nationella parlament för inhämtande och utlämnande av information.
5. Kommentarer i övrigt om hur utskottet anser att subsidiaritetsprövningarna fungerar och eventuella förslag eller önskemål till förbättringar.

Utbildningsutskottets subsidiaritetsprövningar

Det samlade utfallet av genomförda subsidiaritetsprövningar på olika politikområden under 2019 jämfört med 2018 samt sedan Lissabonfördragets ikraftträdande

Uppföljningsåret 2019

Under uppföljningsåret 2019 subsidiaritetsprövade utskottet tre utkast till lagstiftningsakter. Dessa var förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om bestämmelser för att möjliggöra en fortsättning av pågående rörlighet i utbildningssyfte inom programmet Erasmus+ i samband med Förenade kungariket Storbritannien och Nordirlands utträde ur Europeiska unionen (COM(2019) 65), förslaget till Europaparlamentets och rådets beslut om ett strategiskt innovationsprogram för Europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) 2021–2027: en ökad innovationsförmåga för Europa (COM(2019) 330) samt förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om Europeiska institutet för innovation och teknik (omarbetning) (COM(2019) 331). Förslaget till förordning om det europeiska institutet för innovation och teknik (EIT) och beslutet om strategiskt innovationsprogram grundade sig på artikel 173 i fördraget om EU:s funktionssätt (EUF-fördraget) inom politikområdet industripolitik. Förslaget rörande bestämmelser för att möjliggöra en fortsättning av pågående rörlighet i utbildningssyfte inom Erasmus+ grundade sig på artiklarna 165 och 166 i EUF-fördraget inom politikområdet utbildning.

Uppföljningsåret 2018

Förra uppföljningsåret 2018 genomförde utskottet fyra subsidiaritetsprövningar av lagstiftningsutkast. Dessa var förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av unionens rymdprogram och Europeiska unionens rymdprogrambyrå (COM(2018) 447), förslaget till Europaparlamentets och rådets beslut om inrättande av det särskilda programmet för genomförande av Horisont Europa (COM(2018) 436),

förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av Horisont Europa (COM(2018) 435) samt förslaget till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättande av "Erasmus": Unionens program för utbildning, ungdom och idrott (COM(2018) 367). Förslagen om Horisont Europa och det särskilda programmet för Horisont Europa rörde flera politikområden – forskning och teknisk utveckling samt industripolitik. Förslagen om inrättande av unionens rymdprogram samt Erasmus rörde rymdpolitik respektive utbildning.

Perioden den 1 december 2009 – 31 december 2019

Under perioden den 1 december 2009 – 31 december 2019 prövade utbildningsutskottet 25 utkast till lagstiftningsakter. Av dessa gällde 10 forskning och teknisk utveckling (artiklarna 182, 183, 185 och 188 i EUF-fördraget) och 8 gällde industripolitik (artikel 173). Vidare gällde 5 utkast utbildning (artiklarna 165 och 166), 2 fri rörlighet för arbetstagare (artikel 46) och ytterligare 2 etableringsrätt (artikel 53). Därtill gällde 2 utkast fri rörlighet för tjänster (artikel 62 EUF), 2 tillnärmning av lagstiftning som rör den inre marknaden (artikel 114) och 3 rörde rymdpolitik (artikel 189). 1 utkast gällde sysselsättning (artikel 149). Vissa av utkasten under perioden berörde flera politikområden, vilket medför att summan av antalet utkast till lagstiftningsakter som räknats upp ovan överstiger antalet prövade utkast. Sammantaget berörde utkasten nio olika politikområden. Utskottet ansåg i samtliga fall att utkasten inte stred mot subsidiaritetsprincipen. Utskottet har inte heller lämnat några utlåtanden sedan Lissabonfördraget trädde i kraft.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet framhålla att EU-samarbete inom utbildningsutskottets beredningsområde till stor del bedrivs på andra sätt än genom lagstiftning, vilket i sin tur återspeglas i antalet ärenden som utbildningsutskottet bereder. Inom politikområdet utbildning har EU endast befogenhet att stödja, samordna eller komplettera medlemsstaternas åtgärder, enligt artiklarna 165 och 166 i EUF-fördraget. Inom politikområdet forskning och teknisk utveckling samt rymden har EU s.k. delad befogenhet, dvs. befogenhet att vidta åtgärder under förutsättning att det inte hindrar medlemsstaterna från att utöva sina befogenheter, se artiklarna 179–190 i EUF-fördraget.

Utrymmet för nationella åtgärder inom utskottets beredningsområde till följd av EU-förslag som subsidiaritetsprövats och hur den sammantagna utvecklingen på olika politikområden förhåller sig till upprätthållandet av subsidiaritetsprincipen

Mot bakgrund av utskottets förhållandevis få subsidiaritetsärenden som samtidigt är fördelade på ett relativt stort antal politikområden, varav ett politikområde – utbildning – inte får harmoniseras, kan utskottet inte dra några mer övergripande slutsatser på det sätt som efterfrågas i punkt 2 i konstitutionsutskottets promemoria.

Kommissionens motiveringar avseende subsidiaritetsprincipen

Kommissionen var förslagsställare i de ärenden som utskottet prövade 2019, liksom i samtliga ärenden som utskottet prövat sedan 2011. Utskottet har tidigare efterfrågat mer utvecklade motiveringar från kommissionen till varför förslagen är förenliga med subsidiaritetsprincipen (senaste yttr. 2013/14:UbU1y s. 4, 2014/15:UbU1y s. 5 samt 2015/16:UbU2y s. 6). Utskottet kan konstatera att den positiva utveckling av kommissionens motiveringar som utskottet kunnat skönja tidigare år (fr.o.m. yttr. 2017/18:UbU3y) fortsatte under uppföljningsåret 2019. Utskottet har inte behandlat något utkast där kommissionens motivering i subsidiaritetsfrågan saknats.

Inhämtande av information från IPEX, riksdagens representant vid EU:s institutioner och motsvarigheter i andra nationella parlament

Vid genomförandet av de subsidiaritetsprövningar som utskottet gjorde uppföljningsåret 2019 hämtade utskottet information om andra parlaments behandling av utkasten från webbplatsen IPEX. Utskottet fann informationen på webbsidan av liten eller ingen relevans för behandlingen av utkasten och har därmed, som även påpekats i tidigare års yttranden (senaste yttr. 2019/20:UbU2y s. 6), intrycket av att informationen som finns tillgänglig via webbsidan är begränsad. Den löpande rapporteringen från riksdagens representant vid EU:s institutioner är ett värdefullt kunskapsunderlag. Representanten kontaktas i övrigt när det bedöms relevant. Vidare har utskottet tagit del av yttranden från andra nationella parlament när dessa har delgetts riksdagen och utbildningsutskottet. Utskottet har i övrigt inte sett något behov av att hämta in information från andra nationella parlament.

Övrigt

Utbildningsutskottets uppfattning är att behandlingen av subsidiaritetsärenden i huvudsak har fungerat väl. Utskottet har tidigare påpekat vikten av att

kommissionen tydligt motiverar sitt val av regleringsform i utkast till lagstiftningsförslag (ytr. 2019/20:UbU2y). Utskottet vill fortsatt understryka vikten av att förslagsställaren tydligt motiverar valet av regleringsform.

Utskottet kan vidare konstatera att det är svårt att förutse kommande subsidiaritetsärenden. Det saknas detaljerad information om kommissionens planering för nya lagstiftningsutkast och om när åttaveckorsfristen för subsidiaritetskontrollen av dem kommer att inledas. Utskottets uppfattning är att tidigare och mer detaljerad information från kommissionen om dess planering för enskilda initiativ skulle förbättra möjligheten till planering av arbetet med subsidiaritetsärenden.

Stockholm den 3 november 2020

På utbildningsutskottets vägnar

Gunilla Svantorp

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Gunilla Svantorp (S), Roger Haddad (L), Kristina Axén Olin (M), Lars Püss (M), Patrick Reslow (SD), Caroline Helmersson Olsson (S), Fredrik Christensson (C), Daniel Riazat (V), Marie-Louise Hänel Sandström (M), Robert Stenkvist (SD), Linus Sköld (S), Gudrun Brunegård (KD), Michael Rubbestad (SD), Annika Hirvonen Falk (MP), Maria Nilsson (L), Roza Güclü Hedin (S) och Aylin Fazelian (S).